

אין בעל הנס מכיר בניסו

וְאִמְרַת בַּיּוֹם הַהוּא אֹדֶךָ ה' כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יְשֵׁב אֶפְדָּךְ וְתִנְחַמְנִי: (ישעיהו פרק יב פסוק א.)¹

מסכת נדה דף לא עמוד א – אין בעל הנס מכיר בניסו

דרש רב יוסף: מאי דכתיב: "אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני"? במה הכתוב מדבר - בשני בני אדם שיצאו לסחורה. ישב לו קוץ לאחד מהן - התחיל מחרף ומגדף.² לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים, התחיל מודה ומשבח, לכך נאמר: "ישוב אפך ותנחמני".³ והיינו דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב: "עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם" (תהלים עב יח)?⁴ - אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו!⁵

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר פרשת חקת – נס אשדות הפסגה

"ואשד הנחלים" - ואשד הוא לשון שפך. הנחלים מקום מדרון כמו: אשדות הפסגה (דברים ג). ומשם היו באים עד הבאר. והיו ישראל אומרים שירה עליהם כדרך שאמר משה ובני ישראל שירה על הים. וראיה לדבריהם כי אלו המסעות לא נזכרו בפרשת אלה מסעי, לא בארה ולא נחליאל ולא מתנה ולא במות, לפיכך דרשום חכמי ישראל למדרש נאה. וכן אמר דוד: "לעושה נפלאות גדולות לבדו" (תהלים קלו). לפי שאין בעל הנס מכיר בניסו.⁶

רד"ק תהלים פרק ט פסוק טו – הודאה רק על הניסים הגלויים

"למען אֲסַפְּרָה כָּל תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעֲרֵי בֵּית צִיּוֹן אֲגִילָה בְּיִשְׁוֹעַתְךָ" - למען אספרה, כשאנצל משונאי אספרה כל תהלתך בשערי בית ציון, כי שם תהיה ההודאה, והשירים והזמירות יאמרו שם, כי שם ישכון הכבוד. "אגילה בישועתך" - בישועה שתעשה עמי מכל שונא ושונא שיהיה לי ... ומילת תהלתך כתיב ביו"ד, כי רוצה לומר: תהילות רבות ... דוד אמר: "אספרה כל תהלתך", על כל הצרות שעברו עליו נתן שבח והודאה לאל שהצילו

¹ ובהמשך שם, הפסוקים החותמים את הפטרת החג הלכותיים מתחילת פרק יב בישעיהו: "הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת ה' ויהי לי לישועה: ושאבתם מים בששון ממעיני ה' ישועה: ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי נשגב שמו: זמרו ה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ: צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל". ההפטרות מתחילה בסוף פרק י, תחילת פרק יא בישעיהו: "עוד היום בנב לעמד ונפף ידו הר בית ציון גבעת ירושלים ... ויצא חטור מגוע ישי ונצור משרשיו יפרה". וכבר הארכנו לדון בהפטרות החג בדברינו [תודה וקול זמרה](#) וכן [וגר זאב עם כבש](#) בחג העצמאות.

² ההוא שישב לו קוץ, היינו נפגע מדבר מה, לא יצא להפליג לעשות סחורה וכעס מאד על כך.

³ ראה הביטוי: "לטובתי נשברה רגל פרת" (ויקרא רבה ה ד, ירושלמי הוריות ג ד) שלאדם קורית צרה ובאמת היא טובה גדולה. זה ביטוי דומה אך במשמעות שונה.

⁴ ראה פסוקים יח יט שם במלואם: "ברוך ה' אלהים אלהי ישׂראל עשה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן". הדרשן מחבר את סוף פסוק יח עם תחילת פסוק יט ויוצר מעין פסוק חדש: "עשה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם". מעין זה מצאנו גם בגמרא יבמות כד ע"א (ספרי דברים רפט) בדרשה של "מצווה בגדול ליבם" המבוססת על חיבור פסוקים (דברים כה ה-ו). האם רק תפארת דרשה היא זו ואסתמכתא, או שמא נוכל ללמוד מכאן על מסורת החלוקה לפסוקים?

⁵ הדגש הוא במילה "לבדו" שבפסוק. לא שהקב"ה עושה את הנפלאות לבדו, זה פשיטא, אלא שרק הוא מכיר כביכול בפלא שעשה והאדם שעבורו נעשה הפלא או הנס, אינו מרגיש בכך, וכפי שמפרש רש"י שם: "הוא לבדו יודע שהוא נס, אבל בעל הנס אינו מכירו". ראה הרחבת המדרש בילקוט שמעוני תהלים רמז תתפג: "לעושה נפלאות גדולות לבדו, וכי אחר עשה עמו דבר שהוא אומר לבדו? אלא לבדו יודע מה פלאים עושה. כיצד? אדם נתון על המטה והנחש לפניו על הארץ. בא לעמוד, הרגיש לו הנחש וברח מלפניו. ואינו יודע מה פלאים עשה הקב"ה עמו. ומי יודע? הקב"ה! וכן הוא אומר: רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך - אין לי להעריך שבחך ואין כדי לספר נפלאותיך. א"ר אלעזר: אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו, שנאמר: לבדו. וכדדרש רב יוסף: מאי דכתיב אודך ה' כי אנפת בי? במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שהלכו לסחורה, ישב לו קוץ לאחד מהם התחיל מחרף ומגדף. לימים שטבע ספינת חברו בים, התחיל מודה ומשבח. לכך נאמר: ישוב אפך ותנחמני". ילקוט זה הוא על תהלים קלו, הלל הגדול! בלי שהתכוונו לכך, קבלנו קשר משולש בין הפטרת החג, הלל הגדול והנושא שבחרנו לדון בו. אכן, אין בעל הנס מכיר בניסו ובהתנסותו, גם לא בדרשות ובחלוקת מים.

⁶ כאן כבר מדובר בציבור ולא ביחיד, בבני ישראל שבתחילת כניסתם לארץ, דרך עבר הירדן המזרחי, נעשו להם ניסים נחל ארנון ולא חשו ולא ראו אותם ולפיכך אינם נזכרים בפרשת מסעי. ראה עוד במדרש שם שהניסים היו ע"י שני אנשים מצורעים שהם אשר השכילו לראות את המלחמות והניסים שהקב"ה עשה להם ישראל: "על כן יאמר בספר מלחמות ה'. גמרא הרואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל: תנא: את והב בסופה - שני מצורעים היו והן מהלכין בסוף מחנה ישראל והיו רואין את המלחמה שעשה הקב"ה לאמורי, שכיון שבאו ישראל לעבור בגבול האמורי הלכו ונחבאו בין ההרים כדי שיפלו על ישראל ויהרגום. וכשבא לעבור ארון ה' דבקו ההרים זה אל זה והרגו כל האמוריים הנחבאים בין ההרים והיה הדם הולך אל נחלי ארנון ומרוב הדם היו ההרוגים מתגלגלין עד נחלי ארנון". ראה המקור של סיפור זה בגמרא ברכות נד ע"א. אולי דווקא מצורע, מי שמחוץ למחנה ישראל מושב, רואה את הניסים יותר מבעל הנס אשר בקודש פנימה שאינו רואה ולא מכיר בניסים שנעשו לו. בכך, אגב, יצרנו קשר ענייני עם הפטרת פרשת מצורע (ותזריע-מצורע כשהם מחוברים) - "ארבעה אנשים היו מצורעים" - שחלה ברוב שנים בסמוך ליום העצמאות. ובניגוד לשירה הידוע של רחל יום בשורה בו היא אומרת: " ... אני לא אובה בשורת גאולה אם מפי מצורע היא תבוא". עפ"י המדרש והמסורת, דווקא המצורעים הם שראו את הניסים (באשד הנחלים) והם שבשרו על התשועה (במצורע על שומרון).

מהאויבים. וכאשר בא לספר הנסים שעשה לישראל בכל דור ודור, אמר (שם): מי ישמיע כל תהילתו?⁷ וכן היחיד לבדו הנסים שעושה הקב"ה עמו מטובות וחסדים לא יוכל לספר, כמו שאמר: "אֲגִידָה וְאֶדְבָּרָה עֲצָמוּ מִסְפָּר" (תהלים מ ו).⁸ כי פעמים יעשה האל יתברך נס עם האדם ולא ידע עד אחר זמן שיתבונן בו. וכן אמרו רז"ל (נדה לא א): בעל הנס אינו מכיר בניסו. וכאשר אמר דוד: כל תהלתך, אמר על הנסים שעשה עמו הגלויים והידועים לכל במלחמת האויבים.⁹

אור החיים במדבר פרק יג – הניסיון למרגלים

... גם ישכילו בריגולם אשר יפליא ה' להשפיל רמים עם גדול ורם רבים ועצומים, כדי שבעל הנס יכיר בניסו. ובזה נתחכם ה' בחסדו והרים מלפניהם מכשול כשיראו עמלק וגוי וילידי ענק וגוי ועוצם חוזק הערים הבצורות, לבל יפחדו. ויראו כי אין ירושתם בכח ישראל, אלא בכח הבורא אשר הכל יוכל כי הוא הנותן.¹⁰

רבינו בחיי שמות פרק ל פתיחה לפרשת כי תשא – ניסים נסתרים וסמויים

והענין הזה הוא יסוד התורה כולה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו ע"ה, עד שיאמין שכל דברינו ומקרינו כולם נסים נסתרים, אין להם טבע ומנהגו של עולם לא ליחידים ולא לרבים ... שאין לך כל יחיד ויחיד בישראל שלא יארעו לו בכל יום נסים נסתרים והוא אינו יודע, וכן דרשו רז"ל: (נדה לא א) אין בעל הנס מכיר בנסו. וכדי להורות שהנסים הנסתרים הם עם האדם בכל יום לכך בארו לנו רז"ל מאמר אחד, הוא שאמרו: (בי"מ מב א) "הנכנס למוד את גרנו אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתשלח ברכה בכרי הזה". ואם מדד ואח"כ ברך, הרי זו תפלת שוא, שאין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר: (דברים כח, ח) "יצו ה' אתך את הברכה באסמך", בדבר הסמוי מן העין, כוונת חכמים לומר בזה שהנסים הנסתרים הם בכל יום ויום, ושהוא בדבר שאינו מנוי ומדוד...¹¹

⁷ ראה פירוש השל"ה לפרשת בלק תורה אשר מביא את המשל על הכבשה הנתונה בין שבעים זאבים (אסתר רבה י יא, פסיקתא רבתי ט, תנחומא תולדות ה ועוד) ומחבר אותה עם המוטיב שלנו: "כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסיקתא רבתי ט, ב) כבשה אחת בין שבעים זאבים, ובכל יום ויום מחשבים ועומדין עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם. והוא עושה גדולות לבדו, ואין בעל הנס מכיר בניסו". עצמאות ישראל היא אולי פירוש חדש לגר זאב עם כבש, לא כנס על-טבעי, אלא כמצאיות פוליטית.

⁸ ראה הפסוק המלא שם: "רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבתך אלינו אין ערך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר", וכדאי לעיין בפרק מ כולו שם.

⁹ וכן פירש רד"ק על הפסוק בתהלים קו ב: "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו - מי ישמיע כל תהלתו. וכן עם היחיד לבד מה שעשה הקב"ה עמו מהטובות וחסדים בכל יום ויום לא יוכל לספר, כמו שאמר (מזמור מ, ו): אגידה ואדברה עצמו מספר. כי פעמים רבות יעשה האל יתברך עם האדם נס ולא ידע ולא ירגיש בו עד אחר זמן שיתבונן בו, וכן אמרו רבותינו ז"ל (נדה לא): אין בעל הנס מכיר בנסו. וכאשר אמר דוד כל תהלתך, על הנסים הגלויים שעשה עמו הידועים לכל במלחמת האויבים". קשה להשמיע את כל תהלת ה', יחיד וציבור בכל דור ודור, שהרי אין בעל הנס מכיר בניסו ומי ימלל גבורות ה' ומי הוא אשר יכול להשמיע כל (קול) תהלתו. אך שים לב לדברי הרד"ק: "כי פעמים רבות יעשה האל יתברך עם האדם נס ולא ידע ולא ירגיש בו עד אחר זמן שיתבונן בו". מפרספקטיבה של זמן, יכול וצריך בעל הנס להכיר בניסו, אם רק יפקח את עיניו ולבו וישכיל להתבונן במאורעות הקורות אותו. היאם למעלה משישים שנה זו פרספקטיבת זמן ראויה לאדם המתבונן?

¹⁰ אור החיים, בפירושו לסיפור המרגלים בפרשת שלח לך, מבאר שהקב"ה הערים במכוון קשיים על המרגלים והראה להם ערים בצורות וענקים וכו', על מנת להוציא את הפחד מליבם, במעין הפוך על הפוך. שהרי ברור שמול עוצמה כזו, ודאי שהקב"ה המולכם אל הארץ הזו, יודע את אשר הוא עושה והוא אשר יתן להם כח לעשות חיל. וכך אדברא, בעל הנס יכיר בהכרח בניסו שבהכרח בוא יבוא ולא יפחד יתר על המידה מאומות העולם (מחומות למיניהן ומעלייה בהן) ומיושבי הארץ המתנגדים לבואנו הנה. באופן מפתיע, יש בפירוש זה תשובה לשאלה גדולה, איך משה חוזר בספר דברים בדיוק על המילים הקנטרניות של המרגלים שבגינם נענשו: "ערים גדולות ובצורות בשמים" (דברים ט א, דברינו בפרשת שלח לך), כשהוא מכין את דור הבנים להיכנס לארץ. השווה דברים ט א עם שמות יג כח (ואולי גם עם דברים א כח). התשובה היא שדור הבנים כבר מחוסן וכשיר יותר להיכנס לארץ. מה שלא פעל בדור יוצאי מצרים, יפעל אל נכון בדור אשר לא ידע עול שעבוד מהו.

¹¹ טרם שנמשך בבעל הנס הכללי והלאומי, נבחן דברים אלה המכוונים יותר לניסי היחיד היום יומיים שגם אותם קשה לנו לראות, וכפי שאנו אומרים שלוש פעמים בכל יום: "על נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובוקר וצהריים". ראה תורת חיים מסכת בבא קמא דף טז עמוד א, על הכריעה במודים: "לפי שהוא יתברך עושה חסד עם כל אדם בכל יום ובכל עת ובכל רגע, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסו, סבור עולם כמנהגו הוא נוהג ואינו מרגיש שכל פסיעה ופסיעה וכל תנועה ותנועה וכל נשימה ונשימה הוא ממנו יתברך שמו ... והיה מן הראוי שיודה האדם ויברך בכל עת ובכל רגע על כל פסיעה ותנועה ונשימה כמו שאמרו חכמים כל הנשמה תהלל יה על כל נשימה ונשימה חייב אדם להלל יה ... ולפי שהוא מן הנמנע שיעמוד אדם מן הבקר ועד הערב ויתן שבח והודאה על כל פסיעה ונשימה ותנועה ... ולזאת המציאו אנשי כנסת הגדולה תקנה ויסדו לומר בכל תפלה ערב ובקר וצהריים ברכת הודאה כדי שיכלול אדם בהודאה אחת את כל הנשימות וחסדים ונפלאות שהוא יתברך עושה עמו בכל רגע ויוצא ידי חובת כולן בבת אחת בהודאה אחת". וכן הוא בערוך השולחן אורח חיים הלכות תפילה סימן קכא: "וכן ברכה זו הודאה ואומרים ועל נפלאותיך וטובותיך וכו' ... לומר שכל ההודאות הוא רק לאלהים לבדו. ואף בזמן שאין אנו מרגישין נפלאות, מכל מקום, יש בכל עת נפלאות כמו דכתיב [תהלים קז, א] הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו שאין בעל הנס מכיר בנסו". ובשבת מוסיפים את תפילת נשמת כל חי שגם היא ברוח תפילת מודים ורעיונות אלה: "אין אָנְחָנו מִסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְלִבְרָךְ אֶת שְׁמֶךָ עַל אַחַת מֵאֲלֵף אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים, הַטּוֹבוֹת שְׁעֵשִׂית עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ".

פירושי סידור התפילה לרוקח הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו – בלי מלאכים

"לעושה נפלאות גדולות לבדו" - לפי שהזכיר אלהותו ואדונותו, אמר לעושה נפלאות. הם שמי השמים וכסא הכבוד והחיות והאופנים והשרפים והמלאכים. נפלאות גדולות מה שלא גילה לבני האדם. ועוד נפלאות גדולות שאין בעל הנס מכיר בניסו, זהו נפלאות גדולות לבדו, ולא שידע שום מלאך ושרף את נפלאותיו שעושה לבשר ודם כי אם הוא לבדו.¹²

ספר העיקרים מאמר ד פרק כג – אוהבי השם יתברך

ויש מן האנשים מי שיספיק לו עשיית התפילה בכונת הלב, אמר דוד: "קרוב ה' לנשברי לב", "קרוב ה' לכל קוראיו".¹³ ויש שיהיו במדרגה יותר גדולה, שאפילו מה שלא יתפללו עליו ינתן להם, והיא מדרגת יראי השם, אמר הכתוב: רצון יראיו יעשה וגו', ומכל מקום צריך שיתפללו לפניו בפועל, ולפיכך סיים "ואת שועתם ישמע ויושיעם". ויש שיהיו במדרגה יותר גדולה, והם אוהבי השם יתברך, עד שאינן צריכים להתפלל אל השם יתברך שהוא מעצמו שומר אותם, וזהו שאמר אחר זה: "שומר ה' את כל אוהביו", ואמרו רבותינו ז"ל: "עושה נפלאות לבדו", כביכול אין בעל הנס מכיר בנסו, וזאת היתה מדרגת אברהם אבינו עליו השלום.¹⁴

ברכי יוסף אורח חיים סימן תרצז – לסמוך גאולה לגאולה¹⁵

ואפשר דכשהוא נס לכל ישראל, כנסים הכתובים במגילת תענית, אז מודה מהר"ש הלוי דנס הנעשה באדר פשוט, כשתגיע שנה מעוברת יעשוהו באדר שני, דמסמך גאולה לגאולה עדיף, דהו תרווייהו גאולה דרבים ... וגם אין לחוש דיבטלו לאיזה סיבה. דהא איכא למיחש, כשבעל הנס מכיר בניסו והוא באחד, אבל בנס כל ישראל לא חיישינן שיתבטלו מלעשותו, ועבדינן ליה באדר שני כפורים.¹⁶

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קנה – לתקן בהסכמה יום לציון הנס

מי שאירע לו נס, וכל שכן בני עיר, יכולין לתקן בהסכמה עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות אותו יום לפורים ... (והפ"ח בסי' תצ"ז חולק עליו בסעיף י"ד). ונראה לי דאותה סעודה שעושים בשביל הנס, היא סעודת מצוה אף לפי דבריו, כמו שכתב בים של שלמה בבא קמא סימן ל"ז, דכל סעודה שעושים לזכר נפלאות ה' היא סעודת מצוה ע"ש, דלא כמו שכתב הפרי חדש דהוי סעודת רשות, שלא ראה דברי היש"ש, שלא נדפס בימיו. ועוד נראה לי דלא כפ"ח, שהרי רב יעב"ץ לא התענה בתשעה באב שנדחה כראב"צ, מפני שיום טוב שלו הוא.¹⁷

¹² ספר הרוקח (ר' אליעזר ב"ר יהודה מוורמייזא, מאה 12-13) מחזיר אותנו לגמרא במסכת נדה בה פתחנו ולדרשה על המילה "לבדו", ומדגיש את הקשר האינטימי שבין האדם לקב"ה. הגם שנפלאות הם "שמי השמים וכסא הכבוד והחיות והאופנים והשרפים והמלאכים" – עדיין "לבדו". אין המלאכים עומדים בשיח צקן לחש שבין האדם לקב"ה, גם אם אין בעל הנס מרגיש (בינתיים) בניסו.

¹³ לכל אשר יקראוהו באמת. הקרבה לקב"ה היא תולדה של כנות ואמיתות הקריאה.

¹⁴ אנוחן עדיין בניסי היחיד ובנפלאות היום-יום, כולל אנשים שאפילו אינם צריכים להתפלל ומכירים בניסם דרך מעשיהם ופועלם (החלוצים החילוניים?). בעל ספר העיקרים, ר' יצחק אלבו, עדיין עוסק בניסי היחיד, אך גם מחזיר אותנו לניסי הציבור, כשהוא מקשר אותנו עם דור האבות שלהם הובטחה הארץ ובזכותם, ובזכות הכרת התנ"ך כספר המקובל על אומות רבות (אברהם – אב המון גויים), אנו טוענים לזכותנו על הארץ הזאת. ראה [נוסח מגילת העצמאות](#) המזכיר את "ספר הספרים הנצח" במשפט הראשון: "בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצח".

¹⁵ פירוש על שולחן ערוך אורח חיים של החיד"א - רבי חיים יוסף דוד אזולאי, מאה 18, נולד בירושלים, נפטר בליוורנו איטליה.

¹⁶ אנוחן חוזרים לבעל הנס הכללי ולא הפרטי, ותוהים אם הוא מכיר בניסו. משפט המפתח כאן, שהדגשנו למעלה, הוא שבמקרה של בעל נס ציבורי אין חשש שלא יכיר ויזכור את ניסו, כי זה כוחו של ציבור שמזרזים, מעוררים ומזכירים זה לזה ושחים בנפלאות שעשה להם הקב"ה כיחידים וכציבור. עוד מצאנו כאן (ובמדרש הסמוך) את הרעיון ללמוד מפורים בקל וחומר ליום העצמאות. ועכ"פ, יש לנו שלושה חודשי גאולה סמוכים: אדר, ניסן אייר. וכמו שסומכים גאולת מרדכי וגאולת מצרים ודוחים את פורים לאדר ב' הגם שאינו אדר, כך בקל וחומר פשוט, אנו סומכים את ניסן גאולת חודש אייר לגאולת מצרים של ניסן. והחוט המשולש לא במהרה יינתק.

¹⁷ מעשה זה של הרב יעב"ץ (הרב יעקב עמדין) שלא התענה בתשעה באב שנדחה, משום שנפל ביום טוב פרטי שלו (כנראה בעקבות נס אישי), משמש בידי החיי אדם כטיעון נגד הפרי חדש שלא מסכים לתקן ימים טובים פרטיים (ראה בהמשך דבריו שם הדיון בימים טובים שנמנו במגילת תענית שלא להתענות ולא לספור בהם, האם הם נוהגים גם היום). ואם כך על נס פרטי, קל וחומר על נס של כל עם ישראל ותשועתו מיד צריו, הקמת בית לאומי בארץ ישראל וקיבוץ גלויות שלא היה בתולדות עמנו (ואם תאמר שלא כולם עלו, ראה דבריו [עליית בית שני](#) בשבת המועד פסח, שיר השירים, וגם ביציאת מצרים לא עלו כולם רק אחד מחמישים). ואם כך על תשעה באב שנדחה, קל וחומר על דיני ספירת העומר שהוא מנהג מאוחר (המיוחס לתלמידי רבי עקיבא, אך במשנה בתלמוד לא מצאנו אבלות זו). ואם על כך על פורים שהוא נס שאירע בחוץ לארץ ולשעתו (הרבה רדיפות אירעו לעם ישראל אחרי, כולל ע"י מלכות פרס הרשעה), קל וחומר לנס שאירע בארץ ישראל ועינינו הרואות שהוא בניין יציב הקיים כבר שנים רבות. וכל הסיבות למה לא לחגוג את יום העצמאות כיום טוב, ובסעודת מצווה לפחות, אם לא בהלל, תפילת יום טוב ושירה,

פנים יפות שמות י ב פרשת בא - מה טוב הוא אשר אנו גאולי ה' 18

ומה שאמר שבכל דור עומדים עלינו לכולותינו והקב"ה מצילנו מידם, ענינו הוא אעפ"י שהוא נסתר מעינינו הוא חסד הגדול יותר שאין אתנו יודע מהצער כמו בעת ההיא, כשאחז"ל [נדה לא א] אין בעל הנס מכיר בניסו. ולפי"ז יש לפרש מה שאמר דוד המלך עליו השלום בסימן ק"ז הודו לה' וגו' יאמרו גאולי ה' וגו', פירוש יש לנו להודות לה' לעולם על החסד הטוב שעושה עמנו בכל דור ודור, כמו שאמר שעומדים עלינו וגו'. והיינו דאמר יאמרו גאולי ה' שיחשבו בלבם בכל דור ודור שגאלם, כאילו היה כבר ביד הצר כמו בעת ההיא, וגאל אותנו מידו. ומה טוב הוא אשר אנו גאולי ה' ומצילנו. וזהו שאמר: "אשר גאלם מיד צר" - שיחשבו בלבם כאילו גאלם מיד צר. 19

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, 20 שנאמר: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. 21 לפיכך אנחנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו: הוציאנו מעבדות לחירות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה:

חג חירות ועצמאות שמח,

נפנוף קל וטעים

מחלקי המים 22

מים אחרונים: מן הסתם איננו הראשונים לקשר את האמרה: "אין בעל הנס מכיר בניסו" עם יום העצמאות, והושפענו מדברים שקדמונו שרים אחר נוגנים. אלא שאיננו זוכרים היכן ומתי. ומי שיזכרנו טובות זכרונות יבורך בכל מילי דמיטב. ואי אפשר לבית המדרש בלא חידוש.

שמענו מפי זאב ארליך (ז'אבו) שאמר בשם אורי אליצור ז"ל שנס הוא המוט עליו מתנוסס הדגל. 23 דגל המחנה, החטיבה, החייל וכו'. ראה דברינו [איש על דגלו](#) בפרשת במדבר. האיש ההולך בראש המחנה והנושא את הנס ועליו הדגל (מפה' בלשון המדרש המתאר את דגלי השבטים), אינו מביט בדגל שמעל לראשו. כל ההולכים והבאים אחריו מביטים בדגל - בנס המתנוסס בראש, ורק נושא הדגל / הנס מסתכל קדימה אל הדרך בה הוא מוביל את המחנה ואינו רואה את הנס שהוא נושא. זו המשמעות של "אין בעל הנס מכיר בניסו" - אין נושא הנס מביט בנס שהוא נושא. הבאים אחריו רואים, הוא לא. והנמשל לדורות ברור.

"מְרַחֵק כֹּל דָּבָר נִרְאָה נֶס / אָבֵל מְקֻרֵב גַּם נֶס לֹא נִרְאָה כֶּד / אֲפִילוֹ מִי שְׁעָבַר בְּיָם-סוּף בְּבִקְיעַת הַיָּם / רָאָה רַק אֶת הַנֶּבֶז הַמְזִיעַ שֶׁל הַהוֹלֵךְ לִפְנֵי / וְאֶת נוֹעַ יְרֵכֵי הַגְּדוֹלוֹת. (יהודה עמיחי, "ניסים")

("ניסים" מאת יהודה עמיחי)

בטלות ומבוטלות. וגם הצידוק שאין בעל הנס מכיר בניסו, הוא תירוץ דחוק המעיד על בעליו שאינו יודע להתבונן בנפלאות ה', כדברי הרד"ק לעיל. ולעניין סעודת המצווה, ראה משנה ברורה סימן תרצז: "דכל סעודה שעושין לזכר נפלאות ד' הוא סעודת מצווה". ולהלכה לא איפשט לן אם יוצא ידי חובה גם בסעודה שאין בה נפנוף וצ"ע.

18 רבי פינחס ב"ר צבי הירש הלוי הורוויץ (איש הורוויץ), פולין המאה ה-18. בעל ספר הפלָאָה, רבה של פרנקפורט.

19 ובדורנו אין צריך לומר: כאילו (למרות שצעירנו אולי יאהבו זאת). גם לא: "שיחשבו בלבם כאילו גאלם מיד צר", אלא רואים מעשה ניסים ותשועת ישראל מידי הצרים עליהם, יום יום ושעה שעה. בכל דור ודור ממש כאן ועכשיו ולא בדמיון: "שיחשבו בלבם בכל דור ודור שגאלם". שים לב שהפרק בתהלים אותו הוא מצטט הוא פרק הגומל, תהלים פרק קז, הוא הפרק שאנחנו אומרים בתפילת ליל יום העצמאות וכבר הארכנו לדון בו בדברינו [ברכת הגומל](#) בחג העצמאות.

20 ולא רק ממצרים, אלא מכל גלויות תפוצות ישראל לדורותיו, שנאמר: "לכן הנה ימים באים באים נאם ה' ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: כי אם חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה והשבתיים על אדמתם אשר נתתי לאבותם" (ירמיהו טז יד-טו). והרי אנו אומרים: "בכל דור ודור".

21 ומאירופה, ומאסיה ומאפריקה ומכל קצוות תבל, כנ"ל בהערה הקודמת.

22 מים מלוא החפניים, על כל מגל וכיריים. לא לשכוח לכבות את כל שרידי האש במים כדת וכדין - למנפנפים בטבע. שהרי לצד שאמרו: "אין בעל הנס מכיר בניסו", גם אמרו: "אין סומכין על הנס".

23 ראה במדבר כא ט: "ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי".